

A OSMOPE do Porto. Unha escola “curricularmente intelixente”

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 68-70

Ana Parada Gañete

Investigadora en formación

Universidade de Santiago de Compostela

ana.parada@usc.es

“Para aprender é preciso saber vivir.

Para crecer é preciso aprender a vivir a mudança.”

PEC da OSMOPE

A frecuencia e intensidade das relacións entre a familia e a escola, e o grao de participación destas no proceso educativo dos seus fillos e fillas son indicadores de calidade dun Centro Educativo (Marchesi e Martín, 2014), polo beneficio que supón para o centro no seu conxunto -alumnado e profesorado- e tamén para as propias familias (García-Bacete, 2003).

Baixo esta premisa, na Facultade de Ciencias da Educación da Universidade de Santiago de Compostela (USC) propuxémosnos buscar “boas prácticas” de relación familia-escola que favorecesen a escolarización nos Centros Ordinarios do alumnado con Necesidades Específicas de Apoio Educativo (NEAE); é dicir, “aquele alumnado que require, de forma temporal ou permanente, apoios ou provisións educativas diferentes ás ordinarias por presentar necesidades educativas especiais, por altas capacidades intelectuais, por incorporarse tardiamente ao Sistema Educativo ou por condicións persoais ou de historia escolar” (artigo 32º do Decreto 229/2011, de atención á diversidade). No marco desta investigación, tivemos a oportunidade de realizar unha estada na cidade do Porto (Portugal) para coñecermos a situación da Educación Especial no país luso e para recollermos información sobre as “boas prácticas” que alí se están a facer.

Cabe aclarar que, no noso traballo, as boas prácticas en educación enténdense dun xeito sinxelo como “exemplos de procedementos e condutas que foron exitosas” (Anne, 2003); e dun xeito máis esixente, como un “conxunto de accións innovadoras, eficaces, sostibles,

contrastables, transferibles e fiables, integradas nun proceso previamente planificado, reflexivo e sistemático, que pretende dar resposta a unha necesidade sentida polos membros dunha institución ou colectivo, orientado a conseguir os obxectivos propostos, nun contexto determinado” (Pérez Serrano, 2011).

Nesta dirección, presentar, describir e interpretar unha *boa práctica* de educación inclusiva dunha nena con parálise cerebral na Obra Social do Ministerio de Obras Públicas (OSMOPE) do Porto é o obxectivo deste traballo. Para iso, o que fixemos foi analizarmos o Proxecto Educativo e levarmos a cabo unha entrevista semi-estruturada á subdirectora da mesma.

A OSMOPE: O PROXECTO EDUCATIVO

As liñas pedagóxicas que definen o proxecto educativo da OSMOPE^[1] deixan ver a súa intención clara de crear na súa escola un espazo aberto e participativo, onde teñan cabida todos os nenos e as nenas, xunto coas súas familias. O que faremos neste apartado é deixarmos constancia dos sinais de identidade que manifestan no seu Proxecto Educativo, e que nos permiten interpretar que se trata dunha *boa práctica* de escola inclusiva.

Así, a OSMOPE defínese como un espazo “para” e “da” comunidade, grazas ao empeño dun conxunto de docentes que alí traballan e que defenden un proxecto educativo “*cunha forte ligazón coa cidade (institucións e persoas), que lles permite a consecución dun gran número de experiencias significativas durante os primeiros anos da vida dos cativos*” (PEC-OSMOPE, p. 3). Un espazo acolledor

e familiar que forma unha “*institución aberta cun universo de ‘pontes educativas’ construídas e consolidadas*” (PEC-OSMOPE, p. 7). Deste xeito, os profesionais que traballan na OSMOPE foron quen de tecer unha rede fina de relacións e afectos coa familia e coa comunidade. Eles mesmos explícanos así:

“Para nós, a creación de Pontes Educativas con varias Institucións artísticas e culturais, o intercambio coas familias a través de vivencias diversificadas, dan orixe a momentos de pracer e de complicidades significativas para toda a Comunidade Educativa. Dende os cinco meses os nosos cativos participan nestes momentos, concertos, teatros; co apego dun espazo que é seu, e que lles permite unha lectura máis natural e intrínseca do que é o remuíño de sensacións e emocións, o sentido da propia vida” (PEC-OSMOPE, p. 7)

Nesta dirección, o persoal da OSMOPE manifesta que “*a reflexión constante sobre a funcionalidade e a adecuación do espazo, así como sobre os seus materiais e a súa organización será unha práctica frecuente, pois é condición indispensable para evitar espazos estereotipados que non son estimulantes para os nenos e as nenas*” (PEC-OSMOPE, p. 8).

Finalmente, cabe destacarmos que a OSMOPE se define no seu proxecto educativo como unha escola “*curricularmente intelixente*”, isto é, “*aquela onde se desenvolven competencias que lle permiten aos nenos e ás nenas ter a capacidade necesaria para a resolución de problemas, para “percibir” o cambio; resumindo, para capacitalas de toda unha resiliencia sen a cal será difícil enfrontarse ao mundo da contemporaneidade*” (Leite, 2003).

ENTREVISTA Á SUBDIRECTORA DA OSMOPE

O obxectivo da entrevista foi o de indagar sobre cales son as condicións que se precisan para conseguir a inclusión nun Centro Ordinario dunha alumna con parálise cerebral. Concretamente, a nosas preguntas están destinadas a coñecermos e describirmos cal é o papel dos educadores e da familia da alumna en cuestión. Nesta dirección, expoñemos aquí unha parte das preguntas que se fixeron e das respostas ofrecidas^[2]:

A.- Que perfil de educador pode propiciar unha *boa práctica* de educación inclusiva?

B.- Aquel que manifesta unha actitude de aceptación das diferenzas e asume, con entusiasmo e dedicación, o traballo que poida supoñer a maiores.

A.- Que papel xoga a familia da alumna? E as familias dos seus compañeiros?

B.- A familia tivo un papel fundamental e crucial na escolarización da nena na OSMOPE. Tratábase dunha familia con importantes recursos económicos que puido proporcionar un Auxiliar Técnico Educativo (coiador/a) a tempo completo para a nena na escola. Isto, sen dúbida, foi fundamental, posto que a discapacidade que presentaba a alumna facía que necesitase apoio para todo: para o seu coidado e aseo persoal, para a súa alimentación, a súa mobilidade...; ademais de axuda nas tarefas puramente académicas.

Ademais, a familia dos compañeiros da nena e as familias da escola en xeral tiveron sempre unha actitude exemplar: invitábana a todas as festas que se facían fóra de aquí, aceptábana, respectábana e transmitíanlle eses valores aos nenos.

[1] É unha Creche (0 a 3 anos), un Jardim de Infancia (3- 6 anos), unha Escola de Ensino Básico de Primeiro Ciclo (6 – 10 anos) e un ATL (Atelier de Tempos Livres). Alberga anualmente arredor de 170 alumnos e alumnas.

[2] Coa letra “A” identificamos a persoa que realiza a entrevista e coa letra “B” a resposta da entrevistada (subdirectora da OSMOPE).

A.- Como describiría unha boa práctica de educación inclusiva?

B.- No noso caso, o obxectivo era conseguirmos que a alumna con parálise cerebral puidese facer o maior número de actividades posibles igual que os seus compañeiros de aula. Ademais, ela participaba en todas as actividades que se facían na escola en xeral: festivais, festas, visitas ás praias, excursións aos parques do barrio etc. Por exemplo: ao finalizar a escolarización dos 5 anos todos os nenos e as nenas van pasar unha noite fóra da súa casa. Esta nena tamén puido gozar desa actividade. Incluso despois de deixar de asistir á escola e durante unha época seguía vindo con nós á praia a finais de curso.

A.- Podería dicirnos cal cre que foi "o segredo do éxito"?

B.- Si. Eu téño moi claro. Houbo dúas circunstancias que posibilitaron a inclusión desta alumna na OSMOPE e que fixeron que se visen beneficiados desta situación a alumna en cuestión, os seus familiares, os seus compañeiros, as educadoras e a Comunidade Educativa en Xeral:

1. O feito de que a alumna contase cunha cuidadora a tempo completo.

2. A etapa educativa na que se atopaba a alumna: Educación Infantil. Nesta etapa as actividades que se realizan son moi lúdicas, a través dos sentidos: bailar, cantar, pintar... É preciso recoñecer que non é o mesmo intentar que unha nena con parálise cerebral pinte, cante, vaia a un parque ou á praia que poñela a intentar aprender a ler, escribir, sumar ou restar. Eu creo que as actividades propias dos primeiros anos de escolarización fan que a inclusión poida ser posible.

CONCLUSIÓN E DISCUSIÓN

Este traballo configúrase como unha experiencia de educación inclusiva nunha escola de Porto que consideramos como unha boa práctica educativa, xa que nela se cumpre que todos os nenos e nenas, independentemente das súas características e circunstancias, poden ter presenza, participación e aprendizaxe nas aulas ordinarias.

Describir e interpretar esa boa práctica de educación inclusiva é o obxectivo que nos marcamos ao comezo e, nesta dirección, cremos que a entrevista realizada á subdirectora da escola mostra claramente cales foron as características e os condicionantes dese proceso de inclusión educativa. Como base desa experiencia, expuxemos os "sinais de identidade" do centro que, sen dúbida, ofrecen soporte e fundamentos ás prácticas que se levan a cabo no seu día a día. Así, podemos concluir que a boa práctica de inclusión educativa da nena con parálise cerebral foi posible grazas a:

- Unha escola aberta á comunidade, que interioriza o concepto de diversidade como enriquecemento e como unha oportunidade para aprender.
- Un equipo directivo que asume os principios de normalidade e inclusión e que fai un exercicio de sensibilización co resto da Comunidade Educativa: alumnado, profesorado e familias.
- A existencia de recursos que fan posible a convivencia positiva coa diversidade: accesibilidade, persoal de apoio nas aulas, existencia de cuidadores.
- Un equipo docente sensibilizado coa diversidade.
- Unha familia con recursos e actitude favorable para colaborar e compartir o proxecto educativo coa escola. ■

- ANNE, A. (2003). Conceptualisation et dissémination des "bonnes pratiques" en éducation: Essai d'une approche internationale à partir d'enseignements tirés d'un projet". En Braslavsky, C., Abdoulaye Anne, A. & Patiño, M. I., *Développement curriculaire et "Bonne pratique" en Éducation*. UNESCO. Consultado en 18-01-08. Disponible en <http://www.ibe.unesco.org/AIDS/doc/abdoulaye.pdf>.

- Galicia. Decreto 229/2011, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia nos que se imparten as ensinanzas establecidas na Lei Orgánica 2/2006, do 3 de maio de Educación. *Diario Oficial de Galicia*, 21 de decembro de 2011, núm. 242, pp. 37487-37515.

- GARCÍA BACETE, F. J. (2003). Las relaciones escuela-familia: un reto educativo. *Infancia y aprendizaje*, 26 (4), pp. 425-437.

- LEITE, C. (2003) *Para uma escola curricularmente inteligente*. Porto: Edições ASA.

- MARCHESI, A. & MARTÍN, E. (2014). *Calidad de la enseñanza en tiempos de crisis*. Madrid: Alianza editorial.

- OSMOPE (Trienio 2016-2019). Proxecto Educativo. Consultado en 5/12/17. Disponible en <http://www.osmope.pt/identidade/projeto-educativo/>

- PÉREZ SERRANO, G. (2011). Buenas prácticas en las universidades para adultos mayores. *Revista de ciencias de la educación*, 225-226, pp. 207-225.